

פרשת חיי שרה

חשיבותה של שדה עפרון (כג, א-כ)

הפרשה מספרת (פרק כג פסוקים א-כ), על אברהם שקנה אחוזת קבר מעפרון ע"מ לקבור את שרה.

וַיְהִי חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשִׁבְעֵי שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה: וַתָּמָת שָׂרָה בְּקִרְיַת אַרְבַּע הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֵא אַבְרָהָם לִסְפֹּד לְשָׂרָה וּלְבַכְתָּהּ: וַיֵּקֶם אַבְרָהָם מֵעַל פְּנֵי מֶתוֹ וַיְדַבֵּר אֶל-בְּנֵי-חַת לֵאמֹר: גֵּר-וּתּוֹשָׁב אָנֹכִי עִמָּכֶם תָּנוּ לִי אֶחְזֶזת-קֶבֶר עִמָּכֶם וְאֶקְבְּרָה מִתִּי מִלְפָּנָי: וַיַּעֲנוּ בְנֵי-חַת אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ שְׁמַעְנוּ אֲדֹנָי וְנִשְׂאֵי אֱלֹהִים אַתָּה בְּתוֹכֵנוּ בְּמִבְחָר קִבְרֵינוּ קֶבֶר אֶת-מֵתְךָ אִישׁ מִמֵּנו אֶת-קִבְרוֹ לֹא-יִכְלָה מִמֶּנּוּ מִקְבֵּר מֵתְךָ: וַיֵּקֶם אַבְרָהָם וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְעַם-הָאֶרֶץ לְבְנֵי-חַת: וַיְדַבֵּר אִתָּם לֵאמֹר אִם-יֵשׁ אֶת-בְּפֹשְׁכֶם לְקֶבֶר אֶת-מִתִּי מִלְפָּנָי שְׁמַעוּנִי וּפְגַעוּ-לִי בְּעַפְרוֹן בֶּן-צַחֵר: וַיִּתֵּן-לִי אֶת-מַעֲרַת הַמַּכְפֵּלָה אֲשֶׁר-לוֹ אֲשֶׁר בְּקִצֵּה שְׂדֵהוּ בְּכֶסֶף מְלֵא וַתִּגְנֶה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחְזַת-קֶבֶר: וְעַפְרוֹן יֹשֵׁב בְּתוֹךְ בְּנֵי-חַת וַיַּעַן עַפְרוֹן הַחִתִּי אֶת-אַבְרָהָם בְּאָזְנֵי בְנֵי-חַת לְכֹל בָּאֵי שְׂעַר-עִירוֹ לֵאמֹר: לֹא-אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי הַשְּׂדֵה בְּתִמִּי לָךְ וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בוֹ לָךְ וְתִתִּיחַ לְעֵינֵי בְנֵי-עַמִּי וְתִתִּיחַ לָךְ קֶבֶר מֵתְךָ: וַיִּשְׁתַּחֲוֶה אַבְרָהָם לְפָנָי עַם-הָאֶרֶץ: וַיְדַבֵּר אֶל-עַפְרוֹן בְּאָזְנֵי עַם-הָאֶרֶץ לֵאמֹר אֲנִי אִם-אַתָּה לוֹ שְׁמַעְנִי וְתִתִּי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קַח מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת-מִתִּי שָׁמָּה: וַיַּעַן עַפְרוֹן אֶת-אַבְרָהָם לֵאמֹר לוֹ: אֲדֹנָי שְׁמַעְנִי אֶרֶץ אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקֵל-כֶּסֶף בִּינִי וּבִינְךָ מֵה-הוּא וְאֶת-מֵתְךָ קֶבֶר: וַיִּשְׁמַע אַבְרָהָם אֶל-עַפְרוֹן וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעַפְרוֹן אֶת-הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבָר בְּאָזְנֵי בְנֵי-חַת אַרְבַּע מֵאֹת שְׁקֵל כֶּסֶף עֹבֵר לְסַחֵר: וַיֵּקֶם שְׂדֵה עַפְרוֹן אֲשֶׁר בְּמַכְפֵּלָה אֲשֶׁר לְפָנָי מִמְרָא הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בוֹ וְכָל-הָעֵץ אֲשֶׁר בַּשְּׂדֵה אֲשֶׁר בְּכָל-גְּבֻלוֹ סָבִיב: לְאַבְרָהָם לְמַקְנָה לְעֵינֵי בְנֵי-חַת בְּכָל בָּאֵי שְׂעַר-עִירוֹ: וְאַחֲרֵי-כֵן קֶבֶר אַבְרָהָם אֶת-שָׂרָה אִשְׁתּוֹ אֶל-מַעֲרַת שְׂדֵה הַמַּכְפֵּלָה עַל-פְּנֵי מִמְרָא הוּא חֲבֵרוֹן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: וַיֵּקֶם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲרָה אֲשֶׁר-בוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחְזַת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חַת:

ויש להקשות מספר קושיות על כך:

א. מה כה מיוחד בסיפור הקניה שהתורה כה מרחיבה בו?

ב. מהו המשא ומתן עם עפרון שבתחילה מציע לאברהם ליטול את הקרקע בחינם וכשאברהם מציע לשלם, מבקש ממנו עפרון מחיר גבוה במיוחד?

ג. מה הקשר של בני חת להסיפור שבתחילה אברהם ניגש אליהם לפני שניגש לעפרון, ולאחר גמר הקניה התורה מספרת ויקם השדה והמערה אשר-בו לאברהם לאחזת-קבר מאת בני חת הרי היה צריך להיות כתוב מאת עפרון החית?

ויש ליישב, שהרי אם נתבונן, נבחין כי לאברהם, על אף שהיה לו עושר רב, נחלה לא היתה לו. כמו שרואים בהמשך הפסוקים (פרק כד פסוקים ג,ד) כאשר שולח את אלעזר עבדו למצוא אשה לבנו, יצחק, אומר אברהם לאלעזר, ואשביעך ביהוה אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא-תקח אשה לבני מבנות הכנעני אשר אנכי יושב בקרבם: כי אל-ארצי ואל-מולדתי תלך, ולקחת אשה לבני ליצחק; כלומר כנען מבחינת אברהם היתה רק מקום שישב שם ולא ארצו ואילו חרן היא ארצו ומולדתו. וכמו"כ ניכר היטב לאחמ"כ כאשר מספר אלעזר למשפחת רבקה על אדונו אברהם (פרק כד פסוק לה), אומר אלעזר, ויהוה ברכך את-אדוני מאד ויגדל ויתן-לו צאן ויבקר וכסף וזהב ועבדים ושפחות ויגמלים וחסמרים; ואילו קרקעות אינו מזכיר, ע"כ נראה שלאברהם לא היתה קרקע. וכמו"כ ניתן לראות שאברהם גר בנגב במקום צחיח ולא גר בערים או בכפרים עם אנשים אחרים.

פרשת חיי שרה

ע"כ נראה לומר, שמבחינת אנשי חת, אברהם היה זר שבא לארצם עם הבטחה מאלוקים לרשת את אדמתם, נקל לשער כמה לא אהבו את שהותו במקום, ולכן לא היתה לו קרקע משום שלא ניתן לו, כי אם היתה ניתנת לו קרקע הרי שהיה לו דריסת רגל אמיתית באדמה שלהם, ולכן כאשר בא לקנות חלקה מעפרון, לא הספיק לקבל רשות רק מעפרון אלא צריך היה שכל בני חת יסכימו. וכאשר מבקש מעפרון, לא יכל עפרון להגיד לו לא מפאת כבודו של אברהם, אלא אמר לו אני אתן לך במתנה, כלומר אם אתה כבר לוקח את הקרקע לפחות שיהיה במתנה, שאז לא יהיה לאברהם אחיזה אמיתית בקרקע משום שתמיד יאמרו, קרקע זו ניתנה לו במתנה ע"י עפרון. וכשאברהם מתעקש לשלם, אומר לו עפרון, שלם לי סכום גבוה ובמטבעות מסויימים מאד שקשים להשגה, במחשבה שכך יוכל למנעו מלקנות את הקרקע, וכאשר אין אברהם פורש אף בשלב הזה, לבני חת אין ברירה ומאשרים לעפרון למכור לו. וזו הסיבה שהתורה מסיימת, וַיִּקַּם הַשְּׂדֵה וְהַמַּעֲכָה אֶשֶׁר-בּוֹ לְאַבְרָהָם לְאַחֲזַת-קֶבֶר מֵאֵת בְּנֵי-חַת, משום שהחלטה היתה נתונה ביד בני העם ולא ביד עפרון, שהרי זו החלטה מדינית ולא החלטה של יחיד.

ועוד דיוק נפלא יש לדבר, שהרי אברהם אומר (פסוק ד), תָּנוּ לִי אַחֲזַת-קֶבֶר, והם עונים לו (פסוק ו) אִישׁ מִמֶּנּוּ אֶת-קֶבְרוֹ לֹא-יִכְלֶה מִמֶּךָ. וכן אומר להם (פסוק ט) בְּכֶסֶף מְלֵא יִתְּנֶנָּה לִי בְּתוֹכְכֶם לְאַחֲזַת-קֶבֶר. ועפרון עונה (פסוק יא) הַשְּׂדֵה בְּתִי לְךָ וְהַמַּעֲכָה אֶשֶׁר-בּוֹ לְךָ בְּתִיָּה. כלומר, אברהם מבקש אחוזה כל העת שזה מלשון מאחז, כלומר, משהו שיהיה ברור ממנו שהוא בעל הבית ויש לו אחיזה בקרקע, אך הם מוכנים לתת לו רק קבר לקבור ותו לא. (ועיין עוד בפרשת ויחי מה שאכתוב שם).